



# Historische Vereniging Delfia Batavorum

Secretaris:  
Mr.D.J. van Doorninck  
Kanaalweg 10  
2628 EC Delft  
Tel: 015 2141950

Penningmeester:  
G.J. Augustinus  
Insulindeweg 30  
2612 EM Delft  
Tel: 015 2125759

Gironummer:  
587345  
ten name van  
Delfia Batavorum  
te Delft

Internet:  
www.delfia-batavorum.nl  
e-mail:  
info@delfia-batavorum.nl

---

32<sup>e</sup> jaargang, no. 1

NIEUWSBRIEF

januari 2009

---

## Convocaat wordt Nieuwsbrief

Een nieuw jaar: een nieuwe naam voor het vertrouwde Convocaat. U zult in de komende tijd meer vernieuwingen aantreffen bij Delfia Batavorum. De website wordt bijvoorbeeld in de loop van dit jaar opgefrist en verbeterd. Daarnaast wordt nagedacht over een nieuwe vormgeving van de Nieuwsbrief. Nog belangrijker wellicht: op termijn wil Delfia Batavorum de gedrukte Nieuwsbrief vervangen door een elektronische nieuwsbrief. Dit levert de vereniging een aanmerkelijke kostenbesparing op. Het geldt dat op deze manier vrijkomt, kunnen we goed gebruiken voor het organiseren van nieuwe activiteiten en bijeenkomsten of het financieel ondersteunen van projecten die te maken hebben met de Delftse geschiedenis. Delfia Batavorum heeft nog niet de beschikking over alle e-mailadressen van onze leden. Mocht u dat nog niet hebben gedaan, wilt u uw e-mailadres dan doorgeven aan An Bergman, [an.bergman36@gmail.com](mailto:an.bergman36@gmail.com).

Beschikt u niet over een internetaansluiting, dan zorgen wij ervoor dat u de Nieuwsbrief gewoon via de post blijft ontvangen.

## Vijf nominaties voor Le Comteprijs 2008

De commissie voor de Le Comteprijs heeft uit zeventien inzendingen vijf projecten genomineerd. Deze wordt uitgereikt tijdens de jaarvergadering van Delfia Batavorum, in mei van dit jaar. Een aantal inzendingen is doorgeschoven naar de verkiezing van 2009. Deze projecten waren eind 2008 namelijk nog niet voltooid, een van de voorwaarden om in aanmerking te komen voor de prijs voor de

meest geslaagde verfraaiing van een object of pand in Delft.

### Publieksprijs

Voorheen werden steeds drie projecten genomineerd voor de Le Comteprijs. Dit aantal is uitgebreid omdat er dit jaar naast de Le Comteprijs 2008 van Delfia Batavorum ook een publieksprijs wordt ingesteld. Dit gebeurt in samenwerking met de Krant op Zondag. Om het publiek een ruimere keuzemogelijkheid te bieden is besloten het aantal nominaties uit te breiden tot vijf. Gelukkig was het aanbod dit jaar ook van dien aard dat een dergelijke uitbreiding kwalitatief mogelijk bleek! Dit voorjaar zal de Krant op Zondag de vijf projecten presenteren en de lezers de mogelijkheid bieden op een van deze projecten te stemmen. Houd deze krant dus in de gaten!

De commissie voor de Le Comteprijs, bestaat uit W.H. Aalbers, W.F. Weve en I. Kriens, die A.P.A. van Daalen heeft opgevolgd. Zij nomineren de volgende 'verfraaiingen':

### Restauratie en herbestemming van de watertoren (Kalverbos); opdrachtgevers W.G.J.J. Bremer en J.M.E. Wegh

De watertoren (1895) werd ontworpen door gemeentearchitect M.A.C. Hartman. Sinds 1996 wordt het gebouw niet meer gebruikt. Na een grondige restauratie is er nu een wellness-centrum annex waterwinkel in de toren gevestigd. Tijdens de restauratie werden het metselwerk en de ijzeren dragers van de kraag zorgvuldig hersteld. Alle nieuwe voorzieningen ten behoeve van de nieuwe functie van de toren zijn op zeer fraaie wijze in het interieur uitgevoerd. De nieuwe onderdelen van het interieur zijn van hoge architecto-



nische kwaliteit. Het bijzondere ijzeren Intze-II reservoir bleef behouden en werd voorzien van enkele lichtopeningen tegenover de gevelvensters. Het platte dak werd toegankelijk gemaakt en voorzien van een eenvoudige balustrade die, ver binnen de rand gelegen, het silhouet niet aantast.



De wijzigingen spelen zich voornamelijk af in het interieur. De renovatie wordt toch genomineerd voor de Le Comteprijs omdat de herbestemming het uitwendige niet verstoort. Dat uitwendige is juist zo belangrijk voor het stadsbeeld en verkeert nu weer in volle glorie. Dat is vooral te danken aan de zorgvuldige aanpak van het gebouw als geheel. Een belangrijke toegevoegde waarde is de nieuwe publieke toegankelijkheid van het dak, dat een fraai uitzicht over de stad biedt.

#### **Restauratie en aanpassing van winkelpui (Markt 30); opdrachtgever A.C. van Tol**

In 1934 kreeg Markt 30 een nieuwe winkelpui met in het midden een portiek met aan

weerszijden etalages. De pui wordt gekenmerkt door zeer zorgvuldig materiaalgebruik. De borstweringen onder de etalages werden met natuursteen bekleed en voorzien van kelderlichten van glazen bouwstenen. De kozijnen van de etalage werden geleverd door de firma Gispen, vooral bekend vanwege de productie van stalen-buismeubelen. Gispen was ook een constructiebedrijf dat een type winkelpuikozijn had ontworpen, uitgevoerd in met brons bekleed staal en voorzien van smalle ventilatiesleuven, die voor een natuurlijke ventilatie zorgden. Op de pui van Markt 30 zijn fabrieksplaatjes aangebracht die aangeven dat het een echt gepatenteerd product van Gispen is. De pui is voor zover bekend de enige in Delft waarvan het fabriekaat aan Gispen is toe te schrijven. Boven de winkel bevindt zich een woning. Deze werd gerenoveerd en moest een eigen entree krijgen. Omdat de pui uit oogpunt van monumentenzorg zeer waardevol is, is ervoor gekozen de pui aan te passen met behoud van de historische kwaliteiten.



De indeling met een portiekje in het midden met etalages aan weerszijden is gewijzigd in een indeling met een etalage in het midden met portiekjes aan weerszijden. Daarbij is het originele materiaal zoveel mogelijk hergebruikt, waar nodig aangepast, ingekort of aangelast, of zo nodig gereproduceerd. Zo hebben beide portiekjes een deur, een tegelvloer en een glasplafond zoals in het



oorspronkelijke portiek. De nu brede borstwering is ontstaan door samenvoeging van de twee smallere borstweringen en heeft een breed kelderlicht met glazen bouwstenen afkomstig van de oorspronkelijke pui. Op het kozijn van het etalageraam prijken de twee originele fabrieksplaatsjes op het originele materiaal.

De reconstructie van de pui is op een zeer nauwgezette en zorgvuldige wijze gebeurd, zodat de architectuur, in abstracte zin, behouden is gebleven alsof er in 1934 een pui met twee portieken en een etalage daartussen is ontworpen en gemaakt. Door de ingreep werd de bovenwoning goed toegankelijk. De pui werd gered en blijft een belangrijk element in het stadsbeeld.

### **Restauratie van de pakhuizen van de voormalige zeepfabriek Bousquet (Molenstraat 11 b-c); opdrachtgever Ceres projecten**

De twee zeventiende-eeuwse pakhuizen aan de Molenstraat behoorden tot de zeepfabriek Bousquet. Toen zij niet meer werden gebruikt in het productieproces, raakten ze in verval. De voorgevels waren op meerdere plaatsen gescheurd. Instorten dreigde. Lekkage zorgde voor forse schade.

Nadat de productie van zeep was gestaakt en het eeuwenoude bedrijf was opgeheven is het complex herontwikkeld. De pakhuizen aan de Molenstraat, die economisch gesproken slooprijp waren maar een hoge monumentale waarde hebben, werden daarbij grondig hersteld c.q. gerestaureerd. Het exterieur werd in de oude luister hersteld. Het op vele plaatsen gescheurde metselwerk werd hersteld of, waar noodzakelijk, vernieuwd. De kleine pakhuisvensters, in oorsprong gemetselde luikopeningen, bleven in hun oude vorm gehandhaafd.



De ramen werden gereconstrueerd. Op de begane grond waren aan het begin van de twintigste eeuw grote openingen met 'garagedeuren' in de voordien blinde gevels aangebracht. De deuren werden vervangen door nieuwe moderne puien met ramen en deuren voor de bedrijfsruimten. De gevels die oorspronkelijk in schoon metselwerk waren uitgevoerd, maar lange tijd gepleisterd waren, werden opnieuw gepleisterd in de oorspronkelijke cementgrijze kleur. De over de beide gevels doorlopende gele band met de naam ZEEPFABRIEK BOUSQUET werd opnieuw aangebracht waarbij de letters met de hand werden geschilderd.

Het straatbeeld van de Molenstraat was met de vervallen pakhuizen lange tijd vrij troosteloos, maar door de restauratie is het aanzienlijk opgeknapt.





### **Restauratie van grachtenpand (Voorstraat 54-56); opdrachtgever A.C. van Konijnenburg**

In het grachtenpand op de hoek van de Visstraat/Voorstraat 54-56 was lange tijd een drukkerij gevestigd. In de loop der tijd had het pand veel van zijn schoonheid verloren. Vorig jaar is het gerestaureerd en weer als woonhuis in gebruik genomen.



Niet alleen het interieur werd grondig opgeknapt en in oude stijl teruggebracht, ook het uiterlijk kreeg zijn oude luister terug. Op grond van oude foto's uit het begin van de twintigste eeuw is de oorspronkelijke geblokte gevelbepleistering weer aangebracht ter vervanging van een vlakke bepleistering. Ook de kordonband ter hoogte van vensterbanken op de begane grond en de kordonlijst ter hoogte van onderzijde van de verdiepingvensters werd gereconstrueerd. In de bovenlichten boven de voordeuren werden decoratieve levensbomen aangebracht. De voorgevel werd in passende kleuren geschilderd. Archiefonderzoek wees uit dat in het pand ooit de brouwerij 'De Visch met de Croon' was gevestigd. Deze historische huisnaam werd op gevellijst geschilderd.

### **Renovatie en herinrichting van de tuin van het Hofje van Pauw (Paardenmarkt 54-62); opdrachtgever Vestia Delft**

De tuin van het uit 1707 daterende Hofje van Pauw ging in 2007 in eigendom over van de gemeente Delft aan Vestia Delft, eigenaar van de woningen die worden gebruikt voor de huisvesting van verstandelijk gehandicapten. In 2007 bestond het hofje driehonderd jaar. Dat was een mooie aanleiding om de tuin in oude stijl te renoveren.

De tuin heeft een geometrische aanleg met paden, grasperken en bloemen- en plantenperken. Er groeien nu weer medicinale kruiden en de honderden jaren oude moerbeiboom bij de ingang komt nu weer goed tot zijn recht. Het profiel van de paden is bol met in het midden een brede baan van oude IJsselsteentjes. De voor de afwatering dienende randen zijn belegd met kinderhoofdjes. Een dwarspad sluit aan op twee terrasjes. Op het terrasje aan de noordzijde is een modern prieeltje geplaatst



waar bewoners beschut in de zon kunnen zitten. Er tegenover is tegen de zuidelijke tuinmuur, die het Hofje van Pauw scheidt van het Hofje van Gratie, een portret aangebracht van Elizabeth Pauw, de stichteres van het hofje.



## Lezingen

### Sion, klooster, buitenplaats en tuinbouwgebied

Door: Jacques Moerman  
Datum: donderdag 5 februari 2009  
Locatie: DOK (leescafé), Vesteplein 100, Delft  
Aanvang: 20.00 uur.

Op de grens van Delft ligt de buurtsschap Sion. Hier stond het laat-middeleeuwse klooster Sion, een afsplitsing van het klooster St. Hieronimusdal in Delft. Bij het Kapittel van Sion waren in de bloeitijd 25 kloosters aangesloten. In de jaren 1573 -1574 lag een Spaanse bezetting in de resten van het klooster. Vanaf het begin van de zeventiende eeuw ontstond uit de hofstede Sion één van de grootste buitenplaatsen uit de regio. Geruime tijd was de familie Van Hogendorp eigenaar van dit bezit. De stenen palen langs de Kastanjewetering herinneren nog aan deze periode. Na de Franse tijd werd het gebied ingericht voor de tuinbouw. De producten werden onder meer afgezet in Delft. In de komende jaren zal de bestemming van dit historische gebied opnieuw veranderen. Jacques Moerman leidt u met veel beelden door de drie belangrijkste perioden van de geschiedenis van Sion.

*Jacques Moerman is historicus, met als specialismen het gebied van Midden-Delfland en de VOC. Over Sion heeft hij in 1996 een boekje geschreven.*

### Delft en de landbouwkoloniën

Door: Wil Schackmann  
Datum: donderdag 5 maart 2009  
Locatie: DOK (leescafé), Vesteplein 100, Delft  
Aanvang: 20.00 uur

De armoede in het Koninkrijk der Nederlanden was anno 1818 groot. Naar schatting kon toen tien procent van de bevolking niet in het levensonderhoud voorzien. Deze groep moest leven van de 'bedeling' door een diaconie, een parochie of een gemeentebestuur.

De Maatschappij van Weldadigheid wilde bijdragen aan een oplossing. Zij vroeg de burgers om een bijdrage. Met het zo gevormde kapitaal konden arme gezinnen naar het nog onontgonnen Drenthe verhuizen om daar te leren de kost te verdienen. Ook vanuit Delft trokken kolonisten naar de landbouwkoloniën. Sommigen vonden het ontginnen van woeste grond bij nader inzien zwaar tegenvallen; anderen vestigden zich voorgoed en lieten daarginds hun sporen na. Omdat steeds minder mensen vrijwillig naar Drenthe (en Ommen) wilden vertrekken kreeg het systeem langzamerhand een dwingend karakter.

*Wil Schackmann is schrijver van het boek: 'De proefkolonie, vlijt, vaderlijke tucht en het weldadig karakter onzer natie'.*

## Excursie

### Het onbekende bijzondere van Delft

Wandeling door centrum zuid-oost (omgeving Nieuwe Langendijk, Oosteinde, Oranjeplantage, Donkerstraat, Harmenkokslaan, Hopstraat, Oranjestraat, Oostpoort)

Datum: zondag 15 maart  
Vertrek: 12.30 uur  
Locatie: brugwachtershuisje Koepoortbrug  
Kosten: €1,00 ter plekke te voldoen

Op 30 november jl werd deze wandeling voor het eerst gedaan. Er meldden zich zo veel liefhebbers aan, dat we een reservelijst hebben opgesteld voor een tweede en mogelijk zelfs derde wandeltocht. Een enkeling heeft op 30 november door het slechte weer moeten



afhaken. Hij of zij wil de excursie wellicht graag nog een keer overdoen onder iets gunstiger omstandigheden. Daarvoor kunt u contact opnemen met An Bergman, tel. 015-2122928. Mensen die reeds op de reservelijsten staan, worden door haar rechtstreeks benaderd. Het maximaal aantal deelnemers is 25. Bij voldoende belangstelling wordt later dit jaar nog een derde maal deze wandeling georganiseerd.

## Wie kent typisch Delftse uitdrukkingen?

*Waar een Huizer heeft gelopen, groeit geen gras meer.* Dit spreekwoord is bij veel oudere inwoners van het Gooi bekend. Het bevat een (niet bepaald vleidend) oordeel over de Huizenaren. Zo zijn er honderden spreekwoorden en gezegden die inwoners van een bepaalde gemeente karakteriseren.

Enkele andere voorbeelden: *Ik kom van Lossen, ik weet van niks; Praten en breien, zeggen de meisjes van Leijen; In Rotterdam wordt het geld verdiend en in Amsterdam wordt het uitgegeven.*

Dr. M.A. van den Broeck wil een boek met dit soort uitdrukkingen uitgeven, waarbij het ook belangrijk is om te vermelden hoe een dergelijk gezegde is ontstaan en wat het betekent. Daarmee kan een belangrijke bijdrage op het terrein van de volkskunde worden geleverd. Kent u typisch Delftse uitdrukkingen of gezegden? Neem dan contact op met:

dr. M.A. van den Broek  
Van Schadijklaan 5  
1241 BN Kortenhoef  
tel. 035 – 656 05 72  
fax 035 – 655 00 27  
e-mail: m.a.broek@planet.nl